

SOSYAL POLİTİKA BAĞLAMINDA ENGELLİLERE YÖNELİK HİZMETLERİN ÇANAKKALE BELEDİYESİ ÖRNEĞİNDE ANALİZİ

Dr. Öğr. Üyesi Canan Öykü Dönmez KARA *

ÖZET

Sosyal politika, toplumların geniş bir kesimini içermekte ve engellileri de kapsamaktadır. Türkiye’de engelliler 1982 Anayasası tarafından pozitif ayrımcılık tanınan gruplardan biridir. Engellilere yönelik sosyal politikalar başta merkezi yönetim olmak üzere, yerel yönetimlerin, gönüllü kuruluşların girişimlerini ve işbirliğini gerektirmektedir. Özellikle merkezi yönetimlerin yetersiz kaldığı konularda belediyelerin engellilere yönelik politikaları önemli hale gelmektedir. Türkiye’de belediyelere yalnızca altyapı hizmetlerinin sunulması konusunda görevler verilmemiş, aynı zamanda 1982 Anayasasında karşılık bulan sosyal devlet ilkesi gereği eğitim, ekonomi, sağlık, kültür, engelliler ve sosyal yardım alanlarında da bazı görevler yüklenmiştir. Sosyal politika kapsamındaki bu hizmetler aynı zamanda sosyal belediyecilik anlayışının temelini oluşturmaktadır. Bu çerçevede araştırmanın amacı, sosyal belediyecilik bağlamında engellilere sunulan hizmetlerden engellilerin memnuniyetinin Çanakkale Belediyesi örneğinde incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden söylem/hikaye analizi şeklinde tasarlanmıştır. Hikaye/söylem analizi insanların başlarından geçen olaylarla ilgili anlattıkları hikayeleri analiz etmeye yönelik bir araştırma yaklaşımıdır. Belirlenen amaç doğrultusunda, Çanakkale Belediyesi’nin sunduğu sosyal hizmetlerden yararlanan görme ve ortopedik engelli bireylerle görüşmeler yapılarak veriler elde edilmiştir. Görüşmelerde dokuz sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Ses kayıt cihazıyla yapılan kayıtlar, Microsoft Office Word programına aktarılarak elektronik veriler/kayıtlar oluşturulmuştur. Araştırma verileri, içerik analizi tekniğiyle çözümlenerek anlamlı bilgiler haline getirilmiştir. Sonuçta, katılımcıların Çanakkale Belediyesi’nin sosyal belediyecilik kapsamında değerlendirilebilecek hizmetlerinden genel anlamda memnun oldukları, ancak daha hızlı ve kaliteli hizmet sunulması noktasında bazı beklentilerinin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, Dezavantajlı Gruplar, Sosyal Belediyecilik, Çanakkale, Türkiye.

JEL Kodları: H75, J1, J14.

* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İ.İ.B.F. ÇEEİ Bölümü. Çanakkale/ Türkiye. e-mail: oykudonmez@comu.edu.tr

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application : 15 Ağustos / August 2019

Düzeltilme Tarihi / Revision Date : 20 Aralık / December 2019

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 15 Ocak / January 2020

ANALYSIS OF SERVICES FOR DISADVANTAGED GROUPS IN THE CONTEXT OF SOCIAL POLICY IN THE CASE OF ÇANAKKALE MUNICIPALITY

ABSTRACT

Social policy addresses a wide range of society and it also includes policies for the disabled. The disabled were given positive discrimination rights following the enactment of 1982 Turkish Constitution. There are disadvantaged groups among the groups in the area. Policies for the disadvantaged groups require cooperation among local governments, voluntary organizations and central government. Moreover, inadequate policies of the central government towards these groups often arises the importance of the municipalities in this area. The municipalities serve not only urban infrastructure and local government services, but also in education, economy, culture, health and social areas in accordance with the social state principle that finds Constitutional expression in the 1982 Turkish Constitution. These services within the scope of social policy are also the basis of social municipal understanding. The aim of the research is to examine the satisfaction of the services offered to disadvantaged groups in the context of social municipality in the case of Çanakkale Municipality. This research method is designed as one of the qualitative research patterns namely descriptive analysis. The description of a case experienced in phenomenology is discussed with several individuals with common experience to describe the essence. The data in this research has been obtained from the blind and physically disabled individuals. Semi structured interview form including 9 questions were designed and used in the study. The data were recorded by using voice recorder, then transferred to Microsoft Office Word and finally the forms were structured. The research data then analyzed by using content analysis technique to be used in the paper As a result of the research, it has been determined that the participants who participated in the interview are generally satisfied with Çanakkale Municipality social municipal services but expect to provide faster and higher quality services.

Keywords: Social Policy, Disadvantaged Groups, Social Municipality, Çanakkale, Turkey.

JEL Codes: H75 J1, J14.

1. GİRİŞ

Sosyal politika dar anlamda işçi sınıfının sorunlarına yönelik politikalar olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde sosyal politika sosyo-ekonomik hak ve özgürlüklere dayalı bir sistem niteliği kazanmıştır. Bu nedenle sosyal politika geniş anlamda; büyük ölçüde devlete ait politikalar ve gelişimi insan hakları ve demokrasinin gelişimine paralellik gösterir. Sosyal politika devletin toplumsal sınıflar ve çıkarlar arasında uzlaşma sağlamasının bu şekilde toplumsal eşitliğe ve adalete ulaşmasının aracıdır. Sosyal politikanın sosyal eşitlik ve sosyal adalet sağlayıcı bir işlev ve nitelik kazanması, bu politikaların sadece işçilere değil aynı zamanda kadınlar, çevreciler gibi daha farklı kesimleri kapsayacak şekilde genişlemesini beraberinde getirmiştir (Koray, 2008: 31-37).

Spicker (2014: 4-5)'a göre sosyal politika, sosyal hizmetler ve refah devleti ile ilgili çalışmaları içermektedir. Genel olarak sosyal refahın sağlanması açısından toplumda ihtiyaç duyulan politikaların oluşturulması ile ilgilenmektedir. Ancak bu genel kapsamı dışında sağlık, barınma, eğitim, sosyal hizmet, yoksulluk, yaşlılık, engelliler ve aile politikaları da dahil olmak üzere daha özelliği alanlarda da sorunların çözülmesi ile ilgili düzenlemeler sosyal politikanın alanına girmektedir. Sosyal politika kavramı ile ilgili tanımlamalar ülkeden ülkeye ya da aynı ülkede zaman içerisinde değişse de sosyal politikanın sosyal koruma, aile ve çocuk, sosyal bakım, yoksulluk, sağlık, eğitim, sosyal hizmet, barınma, halk sağlığı, ayrımcılık, çevre gibi konuları kapsadığı belirtilmektedir (Kleinman, 2006: 162).

Sosyal politikaların uygulanması ile ulaşılmak istenen iki sonuç olduğu öne sürülmektedir. Bunlardan ilki, emeğin etkisinin sermaye birikim sürecine katkıda bulunmasıdır. İkincisi ise nüfus arasındaki uzlaşmayı sağlamaya hizmet eden ve topluma fayda sağlayan sosyal hizmetleri sunmak için gereken yasal düzlemi oluşturmaktır (Şenkal, 2011: 148).

Sosyal politika neoliberal yaklaşımda üç temel özelliğe sahiptir. Bunlar sosyal politikanın hedeflerinin belirlenmesi, sosyal hizmetlerin özelleştirilmesi ve yerinden yönetimidir. Hedeflerin belirlenmesinde sosyal politikalar toplumun genelini kapsamalıdır. Toplumun geneline değil de belirli bir kesimine hizmet eden politikalar adaletsizliğe yol açabilir. Sosyal hizmetlerin özelleştirilmesi, mali krizleri azaltarak hizmet dağıtımında etkinliği sağlamak ve kamu hizmetlerini serbestleştirmek için başvurulan bir yöntemdir. Ancak sosyal hizmetlerin özelleştirilmesi bu hizmetlere yalnızca maddi gücü yerinde olanların ulaşmasına yol açacağından sosyal eşitsizlik yaratabilir (Şenkal, 2011: 153-154). Bu nedenle uygulanacak sosyal politikaların iyi belirlenmesi ve uygulamaların tüm kesimleri kapsayacak şekilde düzenlenmesi önemlidir. Sosyal politikaların hedeflerine ulaşması için devletler müdahaleci konumunda yer almaktadır. Devlet sosyal politikaların hedeflerine ulaşması için üç şekilde müdahalede bulunmaktadır. Bunlar; devletin sosyal politikaya zaman içerisinde gruplar veya bölgeler arasındaki eşitsizlikleri gidermek için kaynakların yeniden dağılımını sağlayan maliye politikaları uygulamak, asgari standartları belirleyerek refah mallarının teminini özel sektör veya kar amacı gütmeyen kurumlara bırakan düzenlemeler oluşturmak ve doğrudan hizmet üretmek gibi yollarla müdahalede bulunmaktadır (Kleinman, 2006: 162).

Sosyal politikanın uygulanmasında merkezi yönetimin yanı sıra yerel yönetimlere de görevler düşmektedir. Ancak yerel yönetimler hizmet sunumunda devletin doğrudan bağışlarına ve dolaylı yardımlarına ihtiyaç duyarlar. Yerel yönetimler acil sosyal ihtiyaçların ve öncelikle gerçekleştirilmesi gereken sosyal yatırımların belirlenmesinde ve uygulanmasında önemli bir rol oynarlar. Bu ihtiyaçları karşılamak için farkındalık yaratabilirler. Yerel yönetimlerin sosyal politikanın uygulanmasında önemli rollerinden biri de devlet ve yerel organizasyonlar arasında işbirliği oluşturarak sosyal politikaların aktif bir şekilde uygulanmasını sağlamalarıdır (Torjman ve Leviten-Reid, 2003: 6).

Yerel yönetimler, gelir ve harcamalar yoluyla kamu hizmetleri sağlarlar. Toplumsal refah üzerinde ikincil düzeyde öneme sahip olan fiziki çevrenin düzenlenmesi, iş olanakları yaratılması, ulaşım imkanlarının iyileştirmesi, fiziksel sağlık, kişisel esenlik ve güvenlik koşullarının oluşturması üzerinde etkilidirler. Yerel yönetimler özellikle kamu ve sosyal politika hizmetleri ile toplumdaki dezavantajlı kesimler açısından gelirin yeniden dağıtılmasını sağlayarak sosyal politika fonksiyonunu yerine getirirler (Ersöz, 2009: 82). Yerel yönetimler arasında belediyeler ön plana çıkmaktadır. Belediyelerin yerel hizmet sunumunda öne çıkmasında sosyal refah devleti anlayışının ve sosyal belediyecilik anlayışının rolü olduğu söylenebilir.

Sosyal belediyecilik, sosyal devlet politikalarının belediyeler tarafından uygulanmasıdır. Yerel düzeyde sosyal devlet işlevleri sosyal belediyecilikle hayata geçirilmektedir. Sosyal belediyecilik uygulamalarının amacı belediyelerin sosyal devlete yerel düzeyde katkıda bulunma istekleridir. Geniş anlamda sosyal belediyecilik, kentlerin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel gelişimi, sosyal refahın artırılması, demokrasi kültürünün yaygınlaştırılması alanlarını kapsamaktadır. Dar anlamda ise, sosyal güvenlik, koruma ve refah hizmetlerinin yürütülmesi sosyal belediyecilik olarak tanımlanmaktadır (Koray ve Temiz, 2014: 20-21).

Pektaş (2010: 5)'a göre sosyal belediyecilik sosyal devlet anlayışının yerel yönetim düzeyindeki yansımasıdır. Sosyal belediyeciliği kısaca hemşerilere daha iyi bir yaşam imkanı sunmak ve sosyal adalet sağlamak için yerel düzeyde uygulanan sosyal nitelikli mal ve hizmetlerdir. Özellikle belediyeler tarafından uygulanan bu politikalar merkezi yönetimlere destek vererek ülke kalkınmasına hizmet ederler (Pektaş, 2010: 5).

Sosyal belediyecilik, yerel yönetimlere sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede sosyal amaca ulaşmak için kamu harcamalarının konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde yapılmasının benimsendiği bir belediyecilik anlayışıdır. Sosyal belediyecilik belediyelere işsiz ve kimsesizlere yardım ulaştırılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi, sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gereken altyapı yatırımlarının tamamlanması, bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet unsurlarının güçlendirilmesi işlevlerini yüklemektedir (Es ve diğerleri, 2013: 32).

Sosyal belediyecilik, belediyelerin sosyal fonksiyonlarını arttırarak sosyal hayatta aktif bir konuma gelmelerine yönelik bir anlayıştır. Sosyal belediyecilik, belediyelere alt yapı hizmetlerinin sunulmasından öte sosyal sorunların çözümü açısından da sorumluluk yüklemektedir. Belediyelerin üstlendiği bu rol sorunların kaynaklandığı noktada halkın katılımıyla çözümlenmesini sağlamaya yöneliktir (Dündar, 2011: 122).

Genel olarak sosyal belediyeciliğin işlevleri sosyalleştirme, sosyal kontrol ve rehabilitasyon, bireyleri, kültürel ve ulusal değerler doğrultusunda mobilize etme, yönlendirme, kılavuzluk ve rehberlik etme, yardım etme, gözetme ve yatırım olarak özetlenebilir (Koçak ve Kavi, 2014: 37). Sosyal

belediyeçilik kapsamına giren hizmetler ve temel sorunların çözümü için kentleşme dönüşüm projeleri, yerel halkın sosyo-fiziki ihtiyaçlarının karşılanması, kadınların ve engellilerin istihdam, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişiminin yollarını arttırılması, yoksulların gelir elde etmesine yönelik tedbirler alınması gibi stratejiler izlenebilir (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009: 99-108).

Sosyal belediyeçilik 19. yüzyıl sonlarında “sosyal devlet” anlayışının benimsenmesi ile ortaya çıkmıştır. Sosyal devlet, toplumsal barış ve adaleti sağlamada devletin sosyal ve ekonomik hayata müdahalesini gerekli kılmıştır. Temel amaç toplumun tüm fertlerine insanca yaşayabileceği asgari yaşam düzeyini sağlamaktır. Bu amaçtan yola çıkılarak sosyal devlete kişilerin önündeki ekonomik ve sosyal engellerin kaldırılması görevi yüklenmiştir (Gözler, 2011: 75-76). Ekonomik ve sosyal haklar 1948 tarihi İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve 1961 Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesi ile uluslararası güvenceye alınırken bir yandan da yasalar ve anayasalarla ulusal koruma altına alınmıştır (Güven, 2009: 82).

Devletlerin sosyal, siyasal ve ekonomik sorunlara verdiği tepkiler farklı sosyal devlet anlayışlarının oluşmasına ve sosyal refah modellerinin şekillenmesine sebep olmuştur. Refah modeli çerçevesinde eğitim, sağlık, tam istihdam ve sosyal refah planlaması aşamalarında devletin sorumluluklarını arttıran düzenlemeler yapılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında İngiltere, Fransa ve Almanya'nın öncülük ettiği yasal düzenlemeler sosyal politika kapsamındaki hizmetlerin devletin sorumluluğunda olduğu anlayışını yerleştirerek devletin bu alandaki sorumluluğunu kurumsallaştırmıştır. Bu durum devletten beklentilerin artmasına sebep olmuş; böylece yerel yönetimler ulusal düzeyde sosyal programların uygulayıcısı konumuna gelmiştir (Ersöz, 2005: 769-770). Yerel yönetimlerin zaman içinde fonksiyonlarında ve hizmetlerinde yaşanan değişim gelişmiş refah devletlerinde ortaya çıkan belediyeçilik anlayışı ve neo-liberal politikalar ve küreselleşme ile şekillenmiştir. Özellikle gelişmiş refah devletlerinde 1945-1970 döneminde belediyeçilik anlayışı “refah belediyeçiliği” olarak tanımlanmıştır. Ortaya çıkan “yerel refah devleti” kavramı yerel yönetimlerin de yeni sorumluluklar ve görevler üstlenmesine sebep olmuştur (Ersöz, 2006: 93). Sosyal refah modellerindeki farklılık yönetim anlayışına da yansımaktadır. “Refah devleti belediyeçiliği” olarak da nitelendirilen bu anlayışta yerel yönetimlerce kaynakların yeniden dağıtımı ve sosyal hayatı iyileştirici hizmetlerin sunumu gerçekleştirilmiştir (Pektaş, 2010: 11).

Avrupa'da şekillenen dört farklı refah modeli bulunmaktadır. Modellerden ilki İskandinav Modelinde, sosyal faydaların herkes için aynı olduğu öne sürülmektedir. İkinci olarak Beveridge Modeli, sosyal sorunlar karşısında devletin sorumlu olduğunu ve bu sorunları çözmek için devletin bir sosyal yönetim anlayışı olması gerektiğini savunmaktadır. Üçüncü model olan Bismarck/korporatist/kıtasal model, sosyal faydaların yalnızca emek piyasasında bulunanlara sunulması anlayışını benimsemiştir. Son olarak, Yardımlaşma Modeli, sosyal sorumlulukların aile içinde ya da aileye yakın bireyler arasında yerine getirilmesi gerektiğini öne sürmektedir (Şenkal ve Sarıipek, 2007: 156).

Tüm bu refah modellerinin yanında hibrit refah modellerinden de söz edilmektedir. Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya gibi Doğu Avrupa ülkelerinde benimsenen hibrit modellerde işsizlik, engellilik ve çocuk yardımı gibi sosyal harcamalar daha düşüktür. Özel sektöre yönelik planlar fazladır. Hollanda'da Kıta Avrupa'sı ve İskandinav refah modelleri arasında sınıflandırılmıştır. Örneğin Hollanda'da emeklilik sisteminde 65 yaş üzeri tüm vatandaşlar asgari geçim düzeyinin biraz üzerinde ve sabit oranlı yaşlılık maaşına tabidir. Bu bakımdan İskandinav modeline benzemekte iken mesleklere ilişkin göstergeler Kıta Avrupa'sı refah modellerini hatırlatmaktadır. Bu sebeple Hollanda'da birçok sektörde gelire orantılı emeklilik planı tüm çalışanlar için zorunludur. Norveç'te ise İskandinav ve Anglosakson refah modellerinin birleşimi bir refah modeli uygulanmaktadır. Örneğin İskandinav refah modelinin bir yansıması olarak farklı meslek grupları için farklı emeklilik planları bulunmamaktadır. Emeklilik, engelli ve işsizlere yönelik orta ile yüksek düzeyde sosyal hizmetler sunulmaktadır. Orta düzeydeki sosyal hizmetler Anglosakson refah modeline benzemektedir. İşgücü piyasasına gayri safi milli hasıladan ayrılan harcamaların yüzdesi de diğer İskandinav ülkelerine göre oranla düşüktür (Kara, 2017: 367). Türkiye ise çalışma esasına dayalı sosyal sigorta mekanizmasının geçerli olması nedeniyle Bismarck Modeli'ne ; sosyal güvenlik sisteminin eksik kaldığı noktalarda sosyal risklerin aile ve yakın çevre tarafından paylaşılması açısından da Güney Avrupa Modeli'ne benzemektedir. Avrupa'daki Katolik Kilisesi, Türkiye'de ise İslam Dininin getirdiği zekat ve sadaka gibi uygulamalar kimi sosyal hizmetleri ve yardımları karşılamaktadır (Özmen, 2017: 374; 378-379).

Sosyal refah modelleri yerel yönetim hizmetlerinin şekillenmesinde etkilidir. Örneğin İskandinav modelinde belediyeler sosyal bakım hizmetlerinin düzenleyicisi konumundadır. Finlandiya'da yerel düzeyde öz yönetim ilkesi yasalarla düzenlenerek anayasal koruma altına alınmış; yerel yönetimlere yerel vergilerin arttırılması hakkı tanınmıştır. İskandinav modelinde yerel yönetimlerle ilgili "refah belediyciliği" kavramı kullanılmaktadır (Kröger, 2011: 149).

Beveridge/ Anglosakson refah modelinin temsilcilerinden İngiltere'de yerel yönetimler yasa ile belirlenen görevlerinin dışına çıkamamaktadır. Belediyeler eğitim ve iç güvenlik alanında kamu hizmeti etkinliği sunmaktadır. Merkezi bir polis teşkilatı bulunmamakta, iç güvenlik hizmetlerinden anakent alanlarında ortak girişimlerle, diğer alanlarda ise özerk polis otoriteleri ile yürütülmektedir (Kılıçaslan, 2017: 243). Özelleştirmelerin ve yönetişimin yaygınlaşması ile yerel yönetimlere yasa ile verilen görevlerin büyük bölümü özel şirketlere, özerk/yarı özerk kurum ve kuruluşlara ve sivil toplum kuruluşlarına bırakılmıştır. Dolayısıyla İngiltere'de yerel yönetimler merkezin izin verdiği ve istediği hizmetleri sunabilmektedir (Arıbaş, 2015: 7).

Bismarck/korporatist/kıtasal modelini temsil eden Almanya'da yerel yönetimler toplumsal refahın sağlanması amacıyla ilgili kamu hizmetlerini sunmakla görevlidir. Refah modelinin bir yansıması olarak yerel yönetimlerin temel amacı hemşerilerin sosyal refahını en üst düzeye ulaştırmaktır. Bu sebeple yerel yönetimler alt-yapı gibi hizmetlerin yanında sosyal refahı arttıran eğitim, sosyal güvenlik gibi hizmetleri de yerine getirmektedir. Örneğin Almanya'da sosyal yardım görevi

belediyelere verilmiş ve sosyal güvenlik harcamalarının önemli bir kısmını yerel yönetimler üstlenmiştir. Dolayısıyla merkezi yönetim özellikle sosyal güvenlik gibi alanlarda sorumluluklarını yönetsel olarak yerel yönetimlere devretmiş, bu hizmetlerin yalnızca maliyetini karşılama yoluna gitmiştir (Bağlı, 2011: 55-56).

Yardımlaşma/Güney modeli, İspanya, Portekiz, İtalya ve Yunanistan tarafından temsil edilmektedir (Kara, 2017: 366). Güney Avrupa ülkelerinin yerel ve bölgesel yönetimlerinin genel olarak daha az geliştiği söylenebilir. Yerel yönetim birimleri küçük ve çok sayıda parçadan oluşmaktadır. İdari yapıları daha az profesyonel ve homojendir (Arıkan, 2004: 39). Örneğin bu modelin temsilcilerinden İtalya’da toplumun sosyal korunması ve sosyal hizmetler tam olarak geliştirilememiş; özellikle sosyal hizmetlerin sunumunda merkezi ve yerel yönetimler bölünmüş bir şekilde sorumluluk üstlenmiştir. (Çetin, 2017: 149). İtalya’da belediyelerin yürüttüğü görevler sosyal hizmetler, ekonomik kalkınma hizmetleri ve düzenleme hizmetleri olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Sosyal hizmetler sağlık, kişisel bakım, konut ve sınırlı olarak da eğitim hizmetlerini kapsar (TESEV, 2009: 92).

Her ülke tarihsel, toplumsal, ekonomik, kültürel vb. özelliklerine uygun olarak farklı sosyal refah modelleri benimsemiştir. Kimi ülkelerde sosyal refahın dağıtımında merkezi yönetim ön plana çıkarken kimilerinde bu konuda yerel yönetimlere, sivil toplum kuruluşlarına da görevler verilmiştir. Örneğin İskandinav refah modelinde yerel yönetimlere daha fazla yetki tanınırken, Anglosakson refah modelinde yerel yönetimler merkezi yönetimin belirlediği alanlarda yetkiye sahiptir. Bismarck refah modelinde merkezi yönetimler özellikle sosyal güvenlik alanındaki hizmetleri yerel yönetimlere bırakmıştır. Güney Avrupa ülkelerinde yaygın olan yardımlaşma refah modelinde ise yerel yönetimler her ne kadar dağınık bir yapılanma gösterebilirler de politik güç açısından hükümet politikaları üzerinde etki yaratabilecek kadar kuvvetlidirler. Hibrit modellerde ise bir tek refah modelinin izleri yerine birden fazla refah modelinin uygulandığı ve yerel yönetim hizmetlerinin de buna göre şekillendiği görülmektedir. Aynı zamanda ülkelerin uyguladıkları refah modelleri merkezi ve yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluk alanlarının şekillenmesinde etkili olabilmektedir.

Türkiye’de merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında görev ve yetki paylaşımı yapılırken, yerel yönetimlerin yetki ve görevleri sayılarak sınırlanmıştır. Ayrıca, 1982 Anayasası’nın 127. Maddesiyle merkezi yönetime yerel yönetimler üzerinde idari vesayet yetkisi tanınarak yerel yönetimler sıkı bir denetim altına alınmıştır (Koray ve Temiz, 2014: 32-33; Şahin, 2018: 33-34). Yerel yönetimlere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanacağı belirtilmesine karşın, zamanla merkezi yönetim, yerel yönetimlere verdiği görevleri taşradaki birimleri vasıtasıyla kendisi görme yoluna gitmiştir. Yeterli düzeyde idari ve mali özerklikten yoksun kalan yerel yönetimlerin ve belediyelerin sosyal belediyeçilik kapsamındaki hizmetleri yerelde sunmaları mümkün olmamıştır.

Bununla birlikte, yerel yönetimlerin sosyal politikaya ilişkin kimi faaliyetleri sosyal belediyeçilik kapsamında değerlendirilmektedir. Sosyal belediyeçilik kavramı yerine “toplumcu belediyeçilik,

toplumsal belediyeçilik, yerel sosyal politikalar, yerel sosyal hizmetler” gibi kavramlar da kullanılmaktadır. Özellikle, yerel yönetimlerin engellilere yönelik sosyal politikaları ve uygulamaları “sosyal belediyeçilik” kapsamında değerlendirilmektedir (Mermer ve diğerleri, 2016: 1302).

Koray ve Temiz (2014: 19)’e göre sosyal belediyeçilik kavramı büyük ölçüde Türkiye’ye ait bir kavramdır. Batı’da bu anlamda bir niteleme kullanılmazken; belediyelerin sosyal sorumluluklarını ifade etmek için yerel sosyal refah, belediyelerin sosyal hizmetleri, belediyeler ve sosyal gelişme gibi tanımlamalara yer verilmektedir.

Keleş (2000: 424-425), 1970’lerde Türkiye’de uygulanan yerel yönetim anlayışını toplumcu belediye olarak tanımlamıştır. Toplumcu belediye, kent hizmetlerinin ve kaynaklarının kentsel eşitsizlikleri azaltacak biçimde dağıtılmasını hedeflemektedir. Yeni belediyeçilik kavramı, yerel yönetim algısından öte yerel hükümet olarak adlandırılmaktadır. Toplumcu belediye anlayışı Türkiye’de uygulama şansı bulmadan 1980 askeri darbesi gerçekleşmiş sosyal refah uygulamaları tekrar merkezi yönetim tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. 1982 Anayasası’nın 2. maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri tanımlanırken “sosyal devlet” ifadesine yer verilerek devletin sosyal politikadaki rolüne dikkat çekilmiştir.

Türkiye’de sosyal belediyeçilik kapsamında yer alan hizmetler, belediyelerin büyüklüğü, nüfusu ve belediyelerin sahip oldukları bütçelere göre yürütülmektedir. Engelliler için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel ortamlarda kolaylık sağlayıcı tedbirler, yaşlılara yönelik hizmetler, iş kuracak kadın ve gençlere yönelik rehberlik yapmak, makine ve gerekli eşya desteği sağlaması, gençlerin, engellilerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açılması vb. sosyal belediyeçilik kapsamında değerlendirilmektedir (Ünal ve Caner, 2014: 39-40). Ateş (2009: 93) de, sosyal hizmetlerin yoksullar ve engelliler gibi dezavantajlı grupların insan onuruna yakışır ve toplumun diğer üyeleri ile uyumlu bir hayat sürebilmelerini sağlamak amacını taşıması gerektiğine dikkat çekmektedir.

2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda belediye, “yerel halkın ortak nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı yerel halk tarafından seçilen, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” şeklinde tanımlanmıştır. Belediyeler, halkın katılımının sağlanması, bürokrasinin azaltılması ve yerel imkanlardan yararlanılması yönlerinden merkezi yönetime göre daha avantajlıdır. Belediye Kanunu’nun 14. maddesinde belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında sunulacak hizmetlere de yer verilmiştir. Kanun 77. maddesinde ise belediyelerin engellilere yönelik hizmetlerine gönüllü katılıma imkan sağlanmaktadır. Bu bağlamda, hem engellilere yönelik hizmet sunumunda belediyelerin uygun yöntemleri bulmaları istenmiş, hem de bu hizmetlere katılımında gönüllülüğün önü açılmıştır.

2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda da engellilere yönelik hizmetlerin yürütülmesi ile ilgili bazı düzenlemelere yer verilmiştir. Kanunun 7. maddesinin “v” bendinde büyükşehirin görevleri arasında “yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik

her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak” sayılmıştır. Kanun’un 18. maddesinin “m” bendinde ise engellilerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere engelli merkezleri oluşturması öngörülmüştür. Kanun’un ek 1. maddesinde “Büyükşehir belediyelerinde engellilerle ilgili bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri vermek üzere engelli hizmet birimleri oluşturmaları, bu birimler, faaliyetlerini engellilere hizmet amacıyla kurulmuş vakıf, dernek ve bunların üst kuruluşlarıyla işbirliği halinde sürdürmeleri hükümlerine yer verilmiştir. 2006 yılında çıkarılan Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği’nin 8. maddesinde “engelli veri tabanı oluşturmak, engelli aileleri bilinçlendirici seminerler vermek, danışmanlık yapmak, engelli olma riskini önlemeye yönelik yayınlar yapmak, engellilere yönelik mesleki eğitimler vermek, fakir olanlara yardımda bulunmak ve ihtiyaç halinde hastane, okul gibi yerlere ulaşmalarını sağlamak” bu birimlerin görevleri arasında sayılmıştır. Dolayısıyla, Türkiye’de belediyelere büyükşehir ve belediye kanunlarında yer alan imar ve altyapı gibi klasik belediyeçilik hizmetlerinin sunumu yanında sosyal belediyeçilik kapsamında yer alan faaliyetlerin yapılması görevi de yüklenmiştir (Kara, 2017: 371).

Türkiye’de sosyal belediyeçilik konusunda bazı akademik çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan İpek ve Çıplak (2016: 201, 213), Çanakkale Belediyesi’nin sosyal belediyeçilik algısını ve önemini sosyal hizmetlere ayrılan harcamalar yolu ile ortaya koymaya çalışmışlardır. Bu kapsamda belediyenin 2011-2014 arası bütçelerini ve faaliyet raporlarını incelemişlerdir. Sonuçta, Çanakkale Belediyesi’nin sosyal faaliyetlerdeki genel performansı başarılı bulunmuş, ancak yardım programlarının geliştirilmesi gerekliliğine işaret edilmiştir.

Koç ve Ökmen (2015: 69), sosyal belediyeçilik kapsamında Denizli, İzmir, Kütahya ve Manisa Belediyelerinin faaliyet raporları, performans programları ve kesin hesap belgelerini inceleyerek, kadın, çocuk, yaşlı, engelli gibi dezavantajlı gruplara yönelik hizmetleri ortaya koymaya çalışmışlardır. Sonuçta, sosyal belediyeçilik kapsamındaki hizmetlerin sınırlı olduğu, tüm dezavantajlı grupları içeren kapsayıcı bir sosyal belediyeçilik anlayışının olmadığı tespit edilmiştir.

Pektaş (2010: 4), kalkınma olgusunu yerel ve sosyal boyutlarıyla ele aldığı çalışmasında sosyal belediyeçilik hizmetlerini tarihsel ve yasal düzeyde incelemiştir. Sosyal belediyeçilik uygulamalarının yerel kalkınmaya katkısını ortaya konmaya çalıştığı araştırmasının sonucunda bu alandaki parasal, hukuksal, eğitsel, yönetsel sorunların sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin önünde engel teşkil ettiğini belirlemiştir. Aygen (2014: 188-189), Elazığ Belediyesi örneğinde sosyal belediyeçilik anlayışını incelemiştir. Sonuçta, Elazığ Belediyesi’nin sosyal belediyeçilik uygulamalarının halkın yaşam kalitesini arttırdığı ve bölge belediyelerine örnek oluşturduğunu ortaya koymuştur.

Özetle, sosyal belediyeçilik kavramı, Avrupa’da İkinci Dünya Savaşı sonrası sosyal refah uygulamaları kapsamında yerel yönetimler tarafından hayata geçirilerek yerel halkın refah düzeyi artırılmaya çalışılmıştır. Her ülke ve bölge, kendi koşullarına uygun refah modellerini geliştirerek uygulamıştır. Türkiye’de ise sosyal belediyeçilik kavramı, üzerinde ortak bir anlayış olmamakla birlikte, kimi belediyeler tarafından kullanılan bir kavramdır. Anayasa’da, Belediye ve Büyükşehir belediye kanunlarında belediyelere verilen görevler, sosyal belediyeçilik kapsamında değerlendirilmektedir. Engellilere yönelik hizmetler de sosyal belediyeçilik kapsamında değerlendirilmekte ve merkezi yönetimin belirlediği sınırlar dahilinde sunulmaktadır. İdari ve mali yönden merkeze aşırı bağıllık, belediyelerin yerel düzeyde engellilere yönelik sosyal hizmet üretmelerini sınırlayabilecek niteliktedir. Bu bağlamda belediyeler tarafından engellilere sunulan hizmetlerin sosyal belediyeçilik kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışmalı hale gelmektedir. Aşağıda, Çanakkale Belediyesi örneğinde engellilerin günlük yaşamda karşılaştıkları sorunların tespit edilmesine ve Belediye’nin engellilerin sorunlarının çözümüne yönelik yaklaşımlarının ortaya konulmasına yönelik bir alan araştırması yer almaktadır.

İkinci başlık altında araştırma deseni, veri toplama yöntemi ve analiz tekniği hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma, Çanakkale Belediyesi kapsamında yapılmıştır. Çanakkale Belediyesi’nin araştırmada seçilmesinin nedeni hizmet sunumunda toplumcu, katılımcı, çevreye duyarlı ve insan odaklı sosyal belediyeçilik yaklaşımını benimseyen belediyelerden biri olmasıdır. Çanakkale Belediye bu çerçevede “Katılımcı yerel yönetimde örnek belediye” sloganı ile dezavantajlı gruplara yönelik faaliyetler sürdürmektedir (Çanakkale Belediyesi, 2018: 59). Engellilere yönelik olarak da ulaşım, ev hizmetlerinde yardım, altyapı hizmetleri sunulmaktadır.

2.1 Araştırma Deseni ve Yöntem

Araştırma, nitel araştırma desenlerinden söylem/hikaye analizi şeklinde tasarlanmıştır. Hikaye analizi insanların başlarından geçen olaylarla ilgili anlattıkları hikayeleri analiz etmeye yönelik bir araştırma yaklaşımıdır. İnsanların geçmişte yaşadıkları tecrübeleri nasıl algıladıkları, ne hissettikleri ve bunu nasıl anlattıkları, hikaye analizleri için önemli bir veri kaynağıdır (Güler vd. 2015: 285). Hikaye analizinde tesadüfi olmayan örnekleme kullanılmakta ve küçük bir örneklem hacmi tercih edilmektedir (Baş ve Akturan, 2017: 34). Araştırma kapsamında, Çanakkale Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan görme ve/veya ortopedik engelli bireylerle görüşülerek, Belediye tarafından sosyal belediyeçilik bağlamında kendilerine sunulan hizmetleri değerlendirmeleri istenmiştir.

2.2. Amaç ve Önem

Görme ve ortopedik engellilerin kent yaşamında karşılaştıkları sorunların Çanakkale Belediyesi örneğinde incelenmesi ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, “Engellilerin kent hayatında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” ve “Çanakkale

Belediyesi'nin sosyal belediyecilik bağlamında engellilerin sorunlarına yönelik yaklaşımı nasıldır?" sorularına cevap aranmıştır.

Kent hayatında huzurun tesisi için kentlilerin esenlik içerisinde yaşamlarını sürdürebilmelerinin sağlanması gerekmektedir. Bu konuda en önemli görev ise halka en yakın birim olan belediyelere düşmektedir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 3. maddesinde "Kamu sorumluluklarının genellikle ve tercihan vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır" denilmektedir (Bkz. RG: 03/10/1992-21364). Yine, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan Avrupa Kentsel Şartı'nda kentli olmaktan kaynaklanan bir takım hakların varlığına işaret edilmektedir. Kentlilere, bu haklara sahip çıkmaları salık verilmekte, kent yöneticilerine de kentlilere nasıl muamele edecekleri konusunda bir standart sunmaktadır. Her iki anlaşma da AB aday ülkesi Türkiye'yi bağlamakta ve kentlilerin huzuru noktasında belediyelere bazı görevler düşmektedir (Şahin, 2018: 261).

Türkiye'de AB etkisi hemen hemen her alanda görüldüğü gibi engelliler ile ilgili düzenlemelerde de kendini göstermektedir. Oranı değişmekle birlikte hemen her toplumda engelli bireyler bulunmaktadır. Türkiye'de nüfusun yaklaşık %12'si, yani her sekiz kişiden biri engellilerden oluşmaktadır. Buna karşın, kentlerdeki yapılı çevre engellileri dikkate alacak şekilde planlanmamıştır. 2005 tarih ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile bu konuda iki önemli düzenleme yapılmıştır. İlk olarak, Geçici Madde 7'ye göre tüm kamu kurum ve kuruluşlarının, hizmet sunma şartlarının engellileri de dikkate alacak şekilde yeniden düzenleyeceklerdir. İkinci olarak, 7. maddeye göre, yapılı çevre, yerel yönetimler tarafından engelliler için uygun hale getireceklerdir (RG: 07/07/2005-25868; Şahin, 2018: 262-263).

Gerek AB düzenlemeleri gerekse Engelliler Kanunu hükümleri Türkiye'deki engellilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi hususunda belediyelere görevler vermektedir. Bu noktada araştırma kent yaşamında engellilerin karşılaştıkları sorunların Çanakkale ili örneğinde ortaya konması ve Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik bağlamında engellilerin sorunlarına yönelik yaklaşımlarının belirlenmesi noktalarında önem arz etmektedir.

2.3. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma kapsamına, Çanakkale Belediyesi sınırları içerisindeki engelli dernekleri girmektedir. Çanakkale ilinde engellilere yönelik faaliyet gösteren toplam 6 dernek bulunmaktadır (Bkz. www.siviltoplum.gov.tr, 2019). Ancak araştırma, görüşme için ayrılan sürede görüşme yapmayı kabul eden Altı Nokta Körler Derneği Çanakkale Şubesi ve Türkiye Sakatlar Derneği Çanakkale Şubesi dernek başkanları ve üyeleri ile sınırlandırılmıştır. Görüşmeler 05.11.2018-09.11.2018 tarihleri arasında toplamda 9 katılımcı ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamına Türkiye'de engellilerle ilgili çalışan tüm dernekler girmektedir. Ancak ekonomik nedenler ve zaman kısıtlılığı nedeniyle araştırma Çanakkale ili görme ve ortopedik engelli dernekleri ile sınırlandırılmıştır. Araştırma kapsamında verilerin oluşturulması için Türkiye Görme

Engelliler Derneği, Altınokta Körler Derneği ve Türkiye Sakatlar Derneği dernek başkanları ve üyeleri ile görülmüştür. Araştırma verilerinin toplanması için 05.11.2018-09.11.2018 tarihleri arasında dokuz katılımcı ile görülmüştür. Katılımcılar “K” harfi ile gösterilip K1, K2 şeklinde sıralanmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin elde edilmesinde, gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Görüşmeler, katılımcılarla yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, dokuz sorudan oluşan, yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Ayrıca, görüşmeler ses kayıt cihazıyla da kayıt altına alınmış, görüşme notları ve ses kayıtları, Microsoft Office Word Programı yardımıyla elektronik ortama aktarılarak dokümanlar oluşturulmuştur.

Araştırma verileri içerik analizi tekniğiyle çözümlenerek anlamlı bilgiler haline getirilmiştir. İçerik analizi, çok çeşitli söylemlere uygulanan bir takım metodolojik araç ve tekniklerin bütünü olarak tanımlanabilir. İçerik analizi adı altında toplanan bu araç ve teknikler, her şeyden önce kontrollü bir yorum çabası olarak ve genelde tümdengelim dayalı bir “okuma” aracı olarak nitelendirilebilirler. Söz konusu okuma, sınırları belirlenmiş söylem örneklerinin çözümlenmesi esasına dayanmaktadır (Bilgin 2014: 1). İçerik analizinde, veriler tanımlanmaya ve içlerinde saklı olabilecek gerçekler ortaya konmaya çalışılır. Birbirlerine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek, okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenerek yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 242). Araştırma verilerinin analizinde, MAXQDA Analytics Pro 18 Programı deneme sürümü kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Analize ilk olarak MAXQDA Analytics Pro 18 programının “Görsel Araçlar Penceresindeki Kod Matris Tarayıcısı” sekmesi kullanılarak çalışmanın tema ve alt kodları belirtilmiştir. Gerek literatür incelemesinden gerekse de verilerin işlenmesinden altı tema ve bunlara ilişkin on üç alt kod belirlenmiştir.

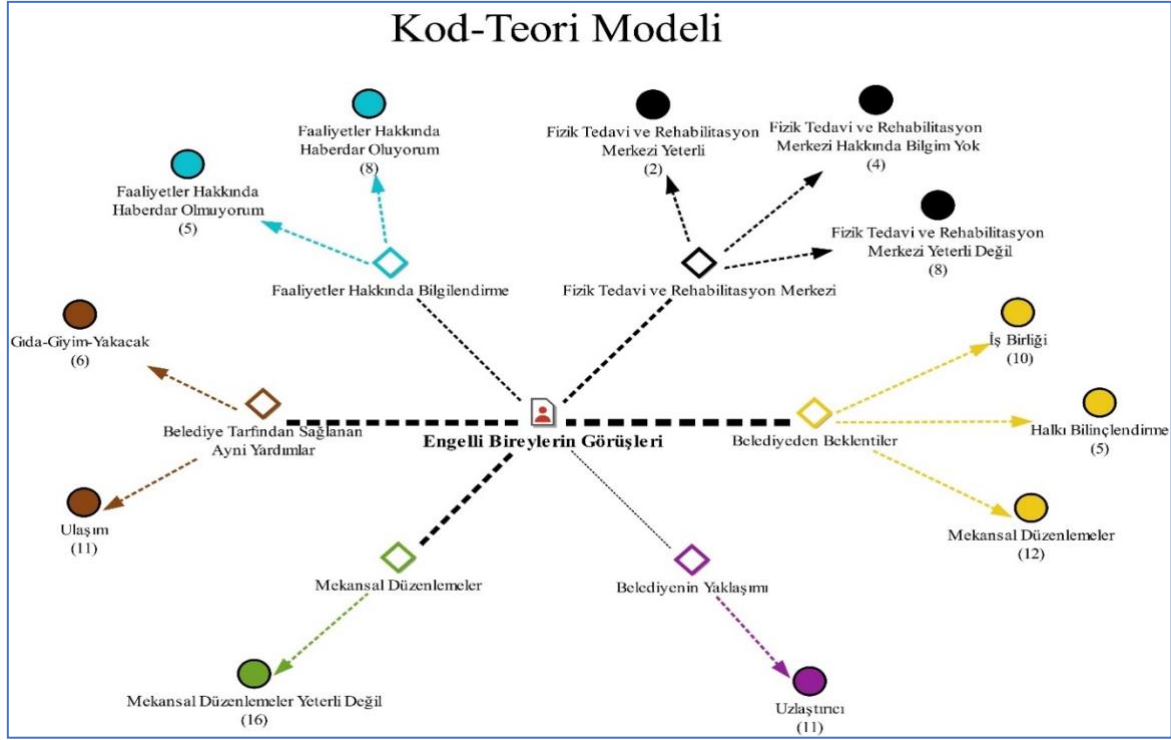
Şekil 1. Belirlenen Temalar ve Kodlar

Kod Sistemi	Görüşme	TOPLAM
✓ ☐ Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi		0
☐ Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi Yeterli	■	2
☐ Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi Yeterli Değil	■	8
☐ Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi Hakkında Bilgim Yok	■	4
✓ ☐ Mekansal Düzenleme		0
☐ Mekansal Düzenlemeler Yeterli Değil	■	16
☐ Mekansal Düzenlemeler Yeterli	■	1
✓ ☐ Belediye Tarfından Sağlanan Aynı Yardımlar		0
☐ Ulaşım	■	11
☐ Gıda-Giyim-Yakacak	■	6
✓ ☐ Faaliyetler Hakkında Bilgilendirme		0
☐ Faaliyetler Hakkında Haberdar Olmuyorum	■	5
☐ Faaliyetler Hakkında Haberdar Oluyorum	■	8
✓ ☐ Belediyeden Beklentiler		0
☐ İş Birliği	■	10
☐ Mekansal Düzenlemeler	■	12
☐ Halkı Bilinçlendirme	■	5
✓ ☐ Belediyenin Yaklaşımı		0
☐ Uzlaştırıcı	■	11
Σ TOPLAM	99	99

Şekil 1’deki ilk 5 tema Çanakkale Belediyesi dahilinde yaşayan görme ve/veya ortopedik engelli katılımcıların belediye hizmetleri konusundaki algılarını göstermekte, 6. tema ise katılımcıların Belediye’nin kendilerine karşı yaklaşımını nasıl değerlendirdiklerini ifade etmektedir. Şeklin sağ tarafındaki görüşme sütunu altındaki renkli kutular ilgili tema ve kodlara yapılan vurguyu göstermektedir. Vurgu arttıkça kutuların boyutları büyümekte, renkleri maviden kırmızıya dönmektedir. Toplam sütununda ise, yapılan kodlamaların frekans değerleri yer almaktadır. Buna göre, katılımcılar en fazla “mekansal düzenlemeler yeterli değil” konusuna, en az da “mekansal düzenlemeler yeterli” konusuna vurgu yapmışlardır. Buradan hareketle katılımcıların Belediye sınırları içerisinde en fazla mekansal düzenlemelerin yetersizliğinden yakındıkları anlaşılmıştır.

Analizde ikinci olarak, Programın Görsel Araçlar Penceresi’ndeki MAXMAPS sekmesi altındaki “Kod Teori Modeli” alt sekmesi kullanılarak, görme ve/veya ortopedik engelli katılımcıların Belediye’nin kendilerine sunduğu hizmetlere yönelik algıları gösterilmiştir.

Şekil 2. Görme ve/veya Ortopedik Engelli Katılımcıların Belediye'nin Kendilerine Sunduğu Hizmetlere Yönelik Algıları

Şekil 2'ye göre, katılımcılar genelde fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezi hizmetlerini yeterli bulmamakla birlikte, kimileri bu hizmetten haberdar dahi değildir. Katılımcıların neredeyse tamamı Belediye'nin engellilere yönelik mekansal düzenlemelerini yeterli bulmadıklarını belirtmiştir. Katılımcılar Belediyeden ulaşım, gıda, giyim, yakacak gibi yardımlar almaktadır. Katılımcıların 8'i Belediye'nin engellilere yönelik faaliyetlerinden haberdar olmaktadır. Katılımcıların Belediye'den başlıca beklentileri mekansal düzenlemelerin iyileştirilmesi, kendileriyle işbirliği yapılması ve halkın engellilerin yaşamı konusunda bilinçlendirilmesidir. Katılımcılar Belediye'nin engellilere yönelik yaklaşımını "uzlaştııcı" olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcılara göre Belediye sınırları içerisindeki görme ve/veya ortopedik engellilerin en önemli sorunları mekansal düzenlemelerin yetersizliği olup, Belediye'den beklentileri arasında ilk sırada mekansal düzenlemeler yapılması gelmektedir:

"Kaldırımlar çok dar, kaldırımları işgal ediyorlar. Kaldırımın ortasında direk örneğin ben geçen sene kaldırımda yürürken direğe çarptım yüzüm yaralandı, şurada simit sarayının yanında gelirken ağaca çarptım yine aynı şekilde kaldırımda yürürken yine yüzümü yaraladım. Bir arkadaşım benimle beraber o da çarptı yani levhalar boyları çok kısa. Geçen günlerde arkadaşım ile birlikte yolda gidiyorduk ben bir anda direğe kafamı çarptım, işte arkadaşım güldü etti, bir iki dakika geçmeden o da başka bir direğe çarptı, öyle şeyler başımızdan geçebiliyor"
(K.1)

“Otobüs duraklarının mesela kırmızı ışıklarda sesli bir buton olabilir. Bu İstanbul’da var Balıkesir’de var. Yani burada engelliler sorun yaşıyor. Ben Balıkesir’e gittiğim zaman ne otobüste ne yolda engelli sorun yaşamıyor.” (K.2)

“Belediye başkanımız sağ olsun çok değerli bir insan, kendisini çok takdir ediyorum. Neden takdir ediyorum bir kere çok kolaylaştırıcı hizmetler verdi görme engellilere olsun, diğer engel gruplarına olsun kolaylaştırıcı hizmetler verdi. Ama daha bitmedi var. Görme engellilerin en büyük sorunu yollarda giderken en çok yaşadığımız sıkıntılar kaldırımlarda ve esnafın kaldırımlara koyduğu birtakım eşyaları var ve kaldırımlara park ediyorlar. Belediyenin birçok yerlere engelli rampaları da koymuşlar doğru ama birçok iş yerlerinde daha bu rampaların olmadığı işyerleri var. Mesela burada rampa yok. Buraya bir asansör koyabilir miydi? Koyardı. Yukarıya çıkması için engellinin. Şimdi ben yukarı çıkıyorum ben koşarak çıkıyorum bide. Ama tekerlekli sandalye buraya çıkamaz bir bebek arabası buraya çıkamaz. Keşke burada da olsaydı” (K.3)

“Bir mekansal düzenleme Çanakkale’de yok. O yüzden de yeterli değil. Belediyede herkes bir belediyenin veya belediyeciliğin sosyal devlet anlayışı üzerinden gitmesi gerektiğini söyler. Hayır sosyal devlet anlayışını öncelikle bilmemiz gerekir. Sosyal devlet anlayışı nedir. Halkın ulaşabilir ve erişebilirliğini en minimuma getirip ona sunması demek. Ama bu her konuda eğitim, sağlık, hastalık, genç, yaşlı, engelli, engelsiz her konuda. Şimdi biz bunu yapıyor muyuz? Yapmıyoruz. O yüzden biz sosyal sorumlu devlet anlayışı üzerinden gitmeyeceğiz kanun üzerinden gideceğiz. Belediyeler kanunu 5393 sayılı kanun üzerinden gider. 5393 sayılı kanunun getirisi üzerinden verilen kanun hakları yapılması gerektiğini vurgulayacağız. Çanakkale’imiz de ben 2009-2014 yılında engelliler adına Belediye meclis üyesiydim. Belediye meclis üyesiyken Çanakkale’de görmüş olduğumuz görme engelliler hissedilebilir zemin, rampa, girdi çıktı, kafe kafeteryalara giriş çıkışlar, akülü tekerlekli sandalyeler kullanan arkadaşlarımızın yollarda kalmaması için şarj üniteleri, akabinde şehir içinde bulunan araçların engelliye uygunluk alanı 4-5 yıl boyunca uğraştım artı iki tane engelli aracı aldurdum önerimizle. Ama şu ana baktığımızda 5 yıl geçmiş bir tane daha ekleme yapılmamış. Sosyal sorumluluk anlamında verdiği desteğin olmadığı anlamına geliyor. Artı çünkü biz varken oluyorsa biz yokken neden bunlar yapılmıyor ya da neden biz düşünülüyor. Yani mutlaka biz içinde mi olmamız lazım bu işin içinde veyahut da bir belediye başkanının, valinin bir kurum amirinin tabiri caizse Allah göstermesinde sakatlanması mı lazım bizi anlaması için demekten kendimizi alamıyoruz. O yüzden sorunuza eklemek istedim.” (K.4)

“Şu an için yetersiz. Bununla ilgili belediyenin daha fazla çalışması lazım. Yani normal kişilere karşı bizim ki yetersiz engellileri yok gibi saydıkları için.” (K.5)

“Mekansal konuda çok yetersizler özellikle halka açık yerlerde problemler yaşıyoruz. Bir lokantaya gireceksin merdiven var bir kafeye gireceksin merdiven var. Çok yetersiz. Bir engellinin rahatça bir evde oturabilmesi için giriş rampasının olması lazım asansör olması lazım ama Çanakkale'nin %90 da yok bunlar. Mesela örnek vereceğim Atatürk caddesinde Barbaros ilköğretim okulunun az daha ilerisinde yola kaldırım çizgisi çizilmiş ara geçişlerde yarım santimlik engel var. Bir tekerlekli sandalyeli bir vatandaş bu yaya geçidinden geçip de karşıya nasıl geçecek. Bununla ilgili ben belediyeye de yazı yazdım. Duyarsızlar empati yapmıyorlar bu fen işlerinde çalışanlarda herhalde özür diliyorum engelli yok ilgisizler. Müze kavşağına bir gidin geçiş var bir bakın kaldırımdaki rampalara dik dik. Bisiklet yolu yapmışsınız tamam bisikletli oradan gidecekte normal bir vatandaş engelli nasıl gidecek. Samimi söylüyorum 30 cm set var ara geçişte. Vatandaş nasıl geçecek oradan. O zaman neden çizdin o çizgiyi oraya.” (K.6)

“Mekansal düzenlemeler hakkında yeni yapılan mekanlar engelliler uygun yapıyor fakat eski binalar örneğin oturduğumuz bu bina engelliler uygun değil mimarı yapı olarak. Kaldırımlarda yol izleri engelliler için koyulmuş fakat o yol izleri ya bir çöp konteynırına gidiyor ya da direklerle işaret ediyor yol izleri ya o yol izlerinin üzerine bir araç park etmiş oluyor o şekilde. Ya bu normalde kaldırımlarda öyle o şekildedir. Yolda yürümek zorunda kalıyorsunuz yollar dar, eski kentleşme olduğu için yeniden de dönüşemiyor belirli bir tarihi dokusu var, o tarihi dokuyu bozmak istemiyorlar o nedenle yani yeni yapılan yerlerde engelli rampası, yol izi var ama eski gecekondular, eski yapıları yerlerde kaldırımlarda yok çok çarpık yani.” (K.8)

Katılımcılara göre geçmişte engelliler için kentin fiziksel mekanına yönelik uyarılma ve düzenlemeler ihmal edilmiştir. Ancak, yeni yapılarda yetersiz de olsa engellilere yönelik düzenlemeler yapılmaktadır. Yerel karar vericilerin kentin fiziki mekanlarının engellilerin yaşamlarını kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi konusundaki duyarsız olması da katılımcıların üzerinde önemle durdukları konulardandır. Kentsel planlama yapılırken, göz önünde bulundurulması gereken en önemli grubun engelliler olması gerektiği belirtilmektedir. Çünkü engellilerin kullanımına sunulan yapı ve hizmetlere diğer insanlar ulaşabilirken, engelsiz insanların kullanımına uygun yapı ve hizmetleri engelliler kullanamamaktadır (Sümer Çakır, 2015: 141). Bu sorun ancak, kentsel mekanın engellilerin kullanıma uygun şekilde düzenlenmesiyle ortadan kaldırılabilir.

Toplumsal yaşamın her alanında engellilerin de yer alması, tedavi eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden faydalanması, üretime katılması, sosyal kültürel ve sportif faaliyetlere katılması mekanların ve ulaşım sistemlerinin erişilebilir ve kullanışlı olarak düzenlenmesi ile doğrudan ilgilidir. Bu nedenle fiziksel çevre ve ulaşım sistemleri; planlama ve tasarım aşamasından itibaren, engellilerin kullanım ve erişilebilirlik gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde düzenlenmelidir (Tiyek vd. 2016: 225).

Ulaşım konusunda engelin türüne göre katılımcılar arasında görüş farklılıkları olduğu anlaşılmaktadır. Görme engelli katılımcılar ulaşım konusunda ciddi bir sorunla karşılaşmadıklarını belirtirken, ortopedik engelli katılımcılar şoförlerin ve halkın kendilerine karşı olumsuz yaklaşımlarından kaynaklı sorunlar yaşadıklarını söylemişlerdir:

“Ulaşım gayet iyi. Toplu taşıma kullanıyorum engelli kartımla.” (K.8).

“Çanakkale’ de ulaşımda bir sorunum yok. Daha önceleri bir sorun çıkartıyorlardı ama artık sorun çıkartmıyor şoförler. O yüzden bir sıkıntım yok şimdilik. Bir tane otobüs şoförüyle kavga ettim ben. Kart basacaksın bana diyor. Bende dedim ki engelliye ücretsiz. O da yok basacaksın illa diyor, basacaksın basmayacaksın derken kavga ettik. Ama artık bir şey demiyorlar sormuyorlar. Belediyenin duraklarda sesli olarak kaç durak kaldığını söylemesi çok iyi mesela ben dinleyerek otobüsün ne zaman geleceğini anlayabiliyorum ama bu sistem trafik ışıklarında da olsa çok iyi olur. Biz karşıdan karşıya geçerken çok zorlanıyoruz birisinin yardımına ihtiyacımız var, geçiş yerlerinde de sesli sistem olsa çok iyi olur.” (K.1)

“Bir kere şehir içinde belediye başkanımız bizlere görme engellilere bilhassa ‘ben diğer grupları engel gruplarını bilemiyorum’ bize otobüslere bedava binmemizi sağladı engelli kartımız vardı. Hatta şöyle yapıyordu. Belediyemiz bize kart verdi kartlarımızın yıllık kontör yüklüyorlardı o kontörlerle ulaşabiliyorduk istediğimiz yere. Belediyenin imkanlarından faydalanıyorduk.” (K.3).

“Yardımlardan yararlanıyoruz evet, tamamıyla Çanakkale merkez belediyesinin toplu taşıma araçlarından biz engelliler olarak hep ücretsiz yararlanıyoruz. Ulaşım hizmetlerinde birtakım sorunlar yaşanıyor ufak tefek ama çok kayda değer değil. Ulaşım konusunda oldukça belediyenin çalışmasından çok memnunuz yani onda bir sıkıntı yok. Gerek şoförler gerek yolcularla çok sıkıntımız yok tabi ufak tefek sıkıntılar yaşanıyor” (K.7).

“Belediyemiz şehir dışı ulaşımını vermiyor. Araçlarda uygunsuzluk olduğu için. O yüzden de Çanakkale’de görme engelli olsun, işitme engelli olsun, zihinsel engelli olsun yürüeyen engelliler Türkiye’nin her yerini gezmiştir ama bizim derneğimizin ortopedik engellilere yani bedensel engellilere akülü sandalye, tekerlekli sandalyeler kullananlar maalesef gezememiştir. Bu sebepten dolayı. Ama inşallah ileride doğrudan bizim desteğimizle, valinin desteği ile belediyenin değil ama maalesef inşallah engelli araçları sayıları artırılıp bunların sağlanacak. Önümüzdeki 3 haftada bu ayın sonunda da gelecek. İnşallah bundan sonra devam edecek. Ama maalesef yeterli değil.” (K.4)

“Ulaşım kesinlikle yetersiz. Belediyenin toplu taşımada engelli aracı olmasına rağmen çok yetersiz. Şoförler çok duyarsız özellikle. Engelli biri gelince mekanizmayı açıp kapatmak çok zor geliyor onlara. Görmemezlikten gelip geçip gidiyorlar. Çok duyarsızlar. Belediyelerin denetimlerini arttırması lazım. Çok kişi çok mağdur oluyor. Yarım saate gitmesi gereken yere

engelli kardeşimiz 2 saate gidiyor neden belediye kontrollerini yapmıyor. Çoğu otobüsler engelliye uygun ama işlerine gelmiyor. Bu konuda çok şikayetler var. Olaylar üzerine daha çok gitmeliler keyifleri düzgün bana ne diyorlar galiba. Şikayet edilince ilgililer hakkında gereğini yapmıyorlar” (K.6).

Belediye'nin mekansal düzenlemeler ve ulaşımdan sonra engellilere yönelik sosyal hizmetleri arasında meslek edindirme hizmetlerinin gelmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Belediye engellilere eğitim seminerleri vermeli, meslek edindirme kursu imkanı sağlamalıdır. Katılımcılar meslek veya iş edindirme kurslarından yararlanmadıklarını, mesleki bilgiye sahip olmadıklarını, bu kapsamda açılmış bir kurs varsa da haberdar olmadıklarını söylemişlerdir. Rehabilitasyon merkezleri konusunda görme engelli katılımcılar Çanakkale'de böyle bir merkezin olmadığını varsa da haberdar olmadıklarını bu hizmet için İstanbul'a gittiklerini söylemişlerdir. Ortopedik engelli katılımcılar ise var olan rehabilitasyon merkezlerinin yetersizliğini ifade etmişlerdir:

“O yüzden Çanakkale'dekilerden çok bir bilgin yok açıkçası. Görme engelliler üzerine merkezler sadece İstanbul ve Ankara'da var Türkiye'de iki yerde var.” (K.2)

“Şahsımın omurilik felci olması ve bu sayının Çanakkale'de 8900'ler de olduğunu varsayarsak yaklaşık Çanakkale'de buna hitap eden bir fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezi geniş kapsamlı yok. Bunlar belli başlı illerde Ankara, İstanbul, İzmir, Afyon, Bursa gibi yerlerde var. Ama Çanakkale'de yeterli değil. Yeterli olma yani buradaki mevcut olanlarda sadece sosyal hayata kazanılabilmesi için yani bir ağrıyan bir yeri varsa ağrıdan dolayı dışarı çıkmıyorsa, çıkamıyorsa ve hatta bir mevcut rahatsızlığı ilerlemişse onu engellemek adına fizik tedavi yapılabilir. Yani kendimden bahsedersen omurilik felçlisi olduğum için fizik tedavinin önceliği mevcut hastalığı eğer ki geç sürede düzelecekse onu sosyal hayata kazandırmak için tekerlekli sandalyede uyumunu sağlanması, makinin ayarlanması yani sandalyeden arabaya, arabadan sandalyeye, sandalyeden koltuğa, koltuktan sandalyeye gibi. Akabinde ayağa kaldırılıp kan dolaşımını hızlandıracak sırtını duvara dayayacak şekilde ekip ekipmanların öğretilerek çalıştırılması akabinde yürüyüş parkuru dediğimiz tutunma barları arasında yürümesini öğretmek ve evde de bunu yapmasını söylemek akabinde yeme-içme vücudun rahatsızlığı sebebiyle kabul etmediği normalde kabul ediyor ama rahatsızlığı sebebiyle kabul etmediği yiyecekler veya beslenme anlamında bunların oradaki beslenme uzmanı tarafından ona uygun olacağını bunun yan etkisi olabileceğini onları söyleyip onun beslenmesiyle de desteklenmesi. Akabinde psikologların ailevi sorunları, eş sorunlar, dış sorunları, iç sıkıntılar artı halkın engelliye bakış açısı anlamında sosyolog adı altında psikolog adı altında veya psikiyatri adı altında ilaçlı ilaçsız tedavi uygulanması. Biz rehabilitasyon merkezi denildiği zaman bu geniş kapsamda bakıyoruz. Bu olmadığı zaman bize sadece yüzeysel ilgileniliyor bu da bize yeterli olmuyor. Bu sebepten dolayı Çanakkale'de yeterli derecede bizi rehabilite edecek bir hastanemiz maalesef yok. Yataklı veyahut yataksız.” (K.4)

“Valla fizik tedavi sosyal yardım merkezleri hakkında Çanakkale’de yeterli değil. Benim spazm var bende yürüme engelim var. Bunu daha azaltmak için bana botoks yapacaklardı. Ama ekip ekipmanlar hazırlanmasına rağmen hala arayacaklar ama hala aramadılar ben artık inancımı yitirdim. Bu saatten sonra bana gel deseler de gitmem. Yetersiler ama yetersizliğinden öte ilgisizler” (K.6)

“Bildiğim kadarıyla Çanakkale’de fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezi yok ama hastane çevresinde fizik tedavi yapılacak yerler var ama ne kadar sağlıklı gerçekten bilmiyorum çünkü yararlanmadım.” (K.8)

Engellilerin sosyal hayata katılmalarını sağlamak amacıyla belediyeler sosyal faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Katılımcılar, bu tür faaliyetlerden eskiye oranla daha fazla haberdar olmaya başladıklarını ifade etmişlerdir:

“Haberdar olmuyorum açıkçası bir bilgi gelmiyor bana. Belediyenin bir faaliyetine de katılmadım çünkü hiçbirinden haberim yok.” (K.1).

“Valla benim bildiğim kadarıyla yapılıyorsa bile duyurular zayıf.” (K.6)

“Belediyenin sosyal faaliyetleri oluyor. Haberimizde oluyor. Birçok faaliyetlerde telefonuma mesaj geliyor. Şahsıma mesaj geliyor. Dernek olarak da program geliyor. Yani o konuda sıkıntı yok. Ama tabi daha geniş olarak da haber ederse iyi olur. Sonra ah keşke gitseydim dediğim bazı faaliyetler oluyor.” (K.3)

“Valla kültürel ve sanatsal faaliyetler yapılıyor. Birçoğundan da ben yararlanıyorum, çok güzel. Sosyokültürel faaliyetleri olacağı zaman genellikle sosyal medyadan ya da SMS yoluyla genelde belediye de herhangi bir aboneliğimiz varsa orada telefon bilgilerimiz var. Onlar telefon bilgilerimizi her amaç için kullanabiliyor, belediye haberdar ediyor.” (K.7)

“Her türlü faaliyetler hakkında bilgilendirme geliyor mesaj yoluyla veya mail yoluyla ama bizim oraya ulaşımımız mesela şöyle söyleyeyim diyorlar ki bir eğitim verilecek eğitim nedir işte bizi de ilgilendiriyor halkıda ilgilendiriyor gidelim diyoruz ama erişilebilir değil yapılan yer. Bitiriyor bizi işte. Üniversite de aynı şeyi yapıyor Troia sizin toplantı merkeziniz var beni hep oraya çağırıyorlar. Beni çağırdığınız yerde giriş var ama oradan aşağısı yok. Ben nereden gireceğim. En son rektörle bayağı bir ağız dalaşı yaptım dedim insanları davet ediyorsunuz insanları onurlandırıyor sunuz ama burada onurlandırırken kendinizi rezil ediyorsunuz. Ya hayırdır başkan dedi ya çağırdığınız yere baksana ya fiziki şartlarda bana uygun değil bana oradaki gençler tekerlekli sandalyeyi tutuyorlar takır takır takır kaç tane adam aşağı indiriyor inme sorun yok inmede hiç sıkıntı yok inersin ama çıkış o çocukların beli gidiyor yani. Bunu yapmaması lazım. Bunu bir ÇOMU, bir belediye, bir vali buradaki kurum ve kuruluş önceden planlamalı. Mesela Sağlık İl Müdürlüğü bize mesaj attı mailden de gönderdi. Katılım dedik. Engellilerle de ilgili bir şey var tabi ki ama bile bile gittik Ticaret Sanayi Odası

erişilebilir değil 18 tane giriş merdiveni var 18 tane içeriden dönüş merdiveni var. Bizi yukarı çıkaracaklar. Ben mahsus gittim oraya rezil olsunlar diye. Gittim kimse ilgilenmiyor sonra müdür geldi müdürüm diye seslendim. Aa ... bey hoş geldin gelsene dedi. Nasıl geleyim dedim ya sen beni çağırıyorsun ama erişilebilir değil adamın rengi değişti çünkü yaptığı çok büyük bir yanlışta ama bilmiyordu o ona biz gösterdik farkındalık yarattık empati yapmasını sağladık ama hala devam ediyorlar. Görev verdiği kişi kim mesela onun hatası bu. Çalışan orada kimi çağırdım ben engelli engelsiz herkesi çağırdım eğer burası erişilebilir değilse engellileri çağırmamak gerekir. Çünkü hem rencide ediyorsun onları hem de kendini de rencide oluyorsun.” (K.4)

Katılımcılar mekansal planlamanın engellilerin ihtiyacına göre yapılmaması nedeniyle kent hizmetlerinden faydalanma konusunda sorunlarla karşılaştıklarını, bu sorunları Belediye’ye aktardıklarında yetkililerin uzlaşmacı bir tavırla sorunları çözmeye çalıştıklarını söylemişlerdir:

“Sorun yaşamıyoruz, biz çoğunlukla uzlaşmacıyız belediyemizle.” (K.2).

“Ben belediyeden memnunum şöyle söyleyeyim. Bir gün bu tabelalar var ya hani okulun önüne mesela şöyle söyleyeyim; Bodur Lisesinin önüne bir tabela koymuşlar uyarı için. Tabelayı koyan vatandaş benim 1.70 boyum var tam 1.70 koymuş. İşte geçiyorum oradan kafayı sıyırttık. Aradım Zabıtayı dedim ben Usumi marketin önündeyim buraya kadar biriniz çok acil gelsin sizinle bir şey konuşacağım dedim. Ondan sonra, efendim şu anda arkadaşlarım yoklar ben yalnızım çıkıp gelemem dedi. O zaman dinle dedim: Yarın bir daha telefon etmek zorunda kalmayayım veya oraya gelmek zorunda kalmayayım, şu tabelayı bir kere 2 metre olacak şekilde yukarı kaldırın ya dedim. O tabelayı çakan ya boyu çok kısaydı eremedi (espri yapmak için (gülüşmeler), ya da bazı konularda hani yapayım da ne olursa olsun deyip işini öylesine yapmış ama bu yollarda, bu kaldırımlarda görme engelliler dolaşüyor kardeşim dedim. Ertesi gün ben bir kere daha gittim aynı yere baktım tabela kalkmış, sonra aradım tekrar teşekkür ettim.” (K.3).

“Ulaşım konusunda belediye ile 2 yıl önce şöyle bir sıkıntı yaşadım; benim engelli raporumla o zaman refakatçi kartım vardı. O kartı tabi daha sonra düzelttim gerçi ama şoför dedi ki sen binebilirsin ama yanındaki binemez. Kartın üzerinde R harfi ile belirtilmiş şekilde refakatçi diye. Kartım vardı öyle bir tartışmaya girdik bende arabanın plaka numarasını aldım ve belediyenin ulaşım hizmetlerini aradım dedim böyle böyle bir sıkıntı yaşadım çünkü arabalar içerisinde kameralarda var. Ondan sonra belediye ilgilendi bu konu ile ilgili. Hatta daha sonra yeniden aradı beni belediye. Bir daha öyle bir sorunla karşılaştınız mı? Diye sordular, bende karşılaşmadığımı söyledim. Belediyenin cevabı ise şöyle oldu; bir daha böyle bir sorunla karşılaştığınız takdirde biz araçlara kameralar yerleştirdik, hani sataşmalar, çekişmeler olduğu zaman direkt takibi kontrol altındalar. Bu beni biraz rahatlattı. Bu tarz sorunlarla bir daha karşılaşmadım.” (K.8).

“Belediye bizim her istediğimizi yapıyor sıkıntı yok o anlamda. Her istediğimi yapıyor derken basit şeylerden bahsediyorum mesela derneğin badana boyası olması lazım bu kanunen hakkımız var istesek yapmama şansları yok ha hayır demezler zaten istediğimiz zaman badana boya yaparlar. Ama bakın biz Avusturalya Konsolosluğu’na proje yapıp burasını iyileştiriyoruz. Buradan çıkarın belediyenin ne kadar destek verdiğini. Alıyor muyuz desteği alıyoruz ama yeterli değil. Şu anlamda yeterli değil şu anda sizin bizimle röportaj yaptığınız yer neresi biliyor musunuz 18 Mart Stadı’nın tribün altı. Belediyenin şunu yapması lazım bir üç katlı dört katlı bir bina tamamen sıfır erişilebilirlik anlamında sorun yaşamayan al tapularını siz burada kalacaksınız sorun sıkıntı olduğunda biz destek vereceğiz demesi lazımdı çok önemli bir şey bu. Bizim bakın burada tepemize dökülüyor. Ben mahsus buraya oturtturuyorum vali geliyor buraya oturttur bunu görsün kafasına bir şey düşsün diye. Belediye başkanı gelirse mesela buraya oturur görsün diye. Bize buraları layık görüyorlar. Buda 5393 sayılı Belediye Kanunu’na uymuyor. Biz hak odaklı çalışıyoruz bizim parayla işimiz yok. Aramızda bir sorun oldu engelliyle biz nedir sorun dediğimizde engelli diyecek ki bana akülü sandalye lazım tamam biz sponsor buluyoruz buyur diyoruz. Biz cebimizden çıkartıp alamıyoruz bizde öyle bir para yok. Olması gereken bu iktisadi işletme sıkıntı yaratır suiistimal yaratır.” (K.4).

Katılımcılar Belediye tarafından mekansal planlama yapılırken, engellilere ya da engelli derneklerine danışılmasını istemektedirler. Yine, katılımcılar, engellilere karşı toplumdaki bilinçsizlik ve duyarsızlıktan kaynaklanan sorunlarla karşılaştıklarını, bu konuda toplumda bilinç oluşturmaya yönelik faaliyetlerin düzenlenerek engellilere karşı toplumsal duyarlılığın yükseltilmesi gerektiği görüşünü öne sürmüşlerdir:

“Belediyemizin zaman zaman bizlerle bir araya gelerek sizler için neler yapabiliriz diye sorması gerekiyor.” (K.3)

“Bir belediye kanun gereği zaten dernekten destek almak zorunda dernekten danışmanlık alma zorunda. Benden danışmanlık alırsa o bilgisayara bakarak örnek belediyeler yaptığını yapalım diye giderse zaten bu iş olmaz. Bana gelecek ben Çanakkale’de ki engellilerin veri tabanını vereceğim ona kaç tane bedensel engelli var yani sen bedensel engelli için bir şey yapmak istiyorsun ama 10 tane var. Bana Antalya ne yapmış beni ilgilendirmez. Oranın hava şartları 6 ay boyunca 50 derece benim burada öyle bir şansım yok ki burası 2 ayda bitiyor sen bana gidip açık yaparsın Antalya gibi ben donarım orada 2 ay sonra. Yani sorun burada bizimle danışmanlık hizmeti alarak yapmamaları. Bizimle çalışırlarsa bu dernekten danışmanlık alırlarsa yaşadıkları ileride yaşayacakları sorun sıfır olur.” (K.4)

“Olayın matab-ı bireyler bizler olduğumuz için bizlerle görüşerek o çalışmalar yapılırsa daha sağlıklı bir çalışma olabilir bu sıkıntı var. Bizim engelli gruplarla birlikte bir çalışma yürürse faydalı olan yeri tespit edebiliriz ama şimdi yapılıyor böyle sağlıklı. Valla başka

beklentilerimiz dediğimiz gibi yani güzel bir kent yaratıp, güzel koşullarda yaşamak için çok yakın bir iletişimin kurulması yani iletişim biraz kopuk. Çok uzakta değiliz ama çok yakında değiliz. Böyle bir sıkıntı yaşıyoruz.” (K.7)

“Belediye bir etkinlik yaparsa engelliler ile toplumu kaynaştırma bazında ya da engelliler ile nasıl yaşanır. Sağlam insanlar ile engellilerin cidden birleşmesi gerekiyor. Onların kendilerini anlatması gerekiyor. Aslında insanların çok suçu yok onların haberleri yok ki, duyarsız olarak nitelendirmek onlara hata bulmuş gibi olur.” (K.2)

“Bir gün gidiyorum müze ışıklarının orada uysal market var bu her zaman oluyor ben bıktım artık arabayı park etmiş dikildim arabanın başına. Bu arabanın sahibi nerede dedim markete girmiş. Bekledim. Geldi. Nasıl bir kişiyim ben dedim ben engelliyim fark ettiniz mi engelimi dedim ettim dedi. Peki böyle bir engelli olmayı ister misiniz dedim. İstemeyiz dedi. Peki bu engellinin yolu üzerine bu arabayı neden park ettiniz dedim. İşte kusura bakmayın da filan. Ama dedim bu araba burada çok uzun zamandır duruyor dedim. Şimdi ben bu kaldırımdan gidemeyip yola ineceğim yolda geçerken ha olmaz ya arkamdan gelip bir araba beni vurursa engelim sadece ölürsem kurtulurum ama ölmezsem daha biraz daha engel gelir bana bedensel engellide olurum yazık değil mi bana dedim. Bu sizin arabanızda olursa ben sizin şu koyduğunuz arabadan kendimi koruyayım derken yola çıktığım zaman bu engel bende oluşursa bunu bilerseniz rahat olabilir misiniz dedim. Verdim veritirdim. Küfür etmedim. Hak ediyorlar yalnız kendinize yapılmasını hoşlanmadığınız bir şeyi bir başkasına yapmayın. Yani beğenmediğiniz hareketi bir başkasına yapmayın. 1 ay filan evvel. Helvacı kadir sokağı oradan yola çıktım İnönü caddesinden karşı kaldırıma geçeceğim tam geçerken sağ şeridi geçtim sol şeride geçeceğim bastonumu kaldırdım işaret verdim. Başka türlü geçemem mümkün değil trafik yoğun tam böyle orta noktaya geldim elimi kaldırdım dat dat dat dat korna yapıyor. Yolun ortasına vardım dikildim. Ben onun erkek mi bayan mı olduğunu bilemezdim görmedim çünkü bayanmış. Şimdi dedim ki nereye gideceksiniz dedim nereye geç kalıyorsunuz karşınızda ki sizin bir engelli birey. Size yapılsa bu hareket hoş mu dedim. Ben sizin kornanıza panik yapıp da karşıya gitmeye kalksam karşı kaldırıma direk dikmişler o direğe çarpsam hoş mudur? Ne aceleniz var. Esnafta geldi. Kadın tek kelime demedi. Ne özrü oldu ne hatasını kabul etti. Hiçbir şey söyleyemedi. Buyurun dedim geçtik o da geçti. Bu erkekte oluyor. Görüyorsunuz kardeşim bir engelli geçiyor. Ha yeni kanun teklifi verildi. Ben Kıbrıs’a filan gittim. Kıbrıs’ta valla ayağımı attım mı yola arabalar duruyordu. Türkiye’de olmuyor bu.” (K.3)

“Akülü sandalye kullanan engelli kardeşlerimiz şehir içi ulaşımında sorun yaşıyor. Birincisi belediye değil birincisi halkımızdan kaynaklanıyor. Halkımız bunun içinde herkes var yani öğrencisi, yaşlısı, genci, erkeği, kadını herkes var niye engelliye ayrılmış olan alanlar istismak ediliyor. Yani o haklar elinden alınıyor bu defa çok doluyum deyip de şoförün art niyeti veya şasi sorunları veya onu angarya görmeleri engelli yolda almamasına sizin 5 dakikada

ya da 10 dakikada gidileceğiniz yere bir engellinin yarım saat 45 dakika hatta 2 saat, saatler boyunca gidememesine sebebiyet veriyor. Bir potansiyel engellinin yaptığı yanlış var acıyarak bakıyor dinimizde acıyarak bakmak var mı? Bitti. Sen bir engelliyle bir seviyeye gelersen onu anlamış olursun, empati kurarsın ama sen ona karşıdan bakarsın aa sen bu duruma düşecek adam mıydın ah canım benim neden böyle oldun gibi kelimeler klişe kelimeler ama bunları duyuyoruz çok duyuyoruz. Onun için bu düzenleme Çanakkale’de maalesef şoför eğitimi, halk eğitimi, toplumsal kullanılan araçlardan yararlanan herkesin eğitilmesi gerektiği eksikliği vardır.” (K.4)

Özetle, katılımcılar, en fazla mekansal planlamanın engellileri hesaba katmayan bir anlayışla yapılmasından kaynaklanan sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Ulaşım konusunda ciddi sorunlarla karşılaşmamakla birlikte belediye araç şoförlerinin umursamazlığı ve halkın duyarsızlığından rahatsızlık duymaktadırlar. Katılımcılar Belediyenin engellileri iş ve meslek hayatına kazandırmaya yönelik eğitimler veren bir merkezi olup olmadığını genelde bilmemektedirler. Bilenler ise Belediyeye ait merkezi çok yetersiz bulmaktadır. Belediyenin engellileri sosyal hayata kazandırmak için sunduğu hizmetlerden katılımcılar eskiye oranla daha fazla haberdar olmaktadır. Katılımcılar mekansal planlamadan kaynaklanan sorunları Belediye yetkililerine ilettiklerinde, uzlaşmacı bir anlayışla kendilerine yardım etmek istediklerini belirtmişlerdir. Kentle ilgili planlamalar yapılırken engellilerle ya da engelli dernekleriyle görüşülerek karar verilmesi katılımcıların Belediye’den beklentileri arasında yer almaktadır.

4. SONUÇ

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da uygulanmaya başlayan refah devleti politikaları ve onun yereldeki uzantısı refah belediyeciliği, Türkiye’de de karşılık bulmuştur. 1961 ve 1982 anayasalarında devletin “sosyal” yönüne vurgu yapılmış, belediye ve büyükşehir belediyesi kanunlarıyla devlete ve yerel yönetimlere engellilere yönelik hizmet sunma görevi verilmiştir. Ancak, zamanla merkezi yönetimin tüm hizmetleri taşradaki uzantıları vasıtasıyla görmeye kalkması nedeniyle, yerel yönetimlerin sosyal belediyecilik faaliyetleri sınırlı kalmıştır. Sosyal belediyecilik bağlamında, belediyeler tarafından sunulan hizmetler konusunda en hassas grup kentlerdeki engellilerdir. Kentlerin engellileri görmezden gelerek planlanması, yerel halkın ve belediye yetkililerin engellilerin sorunlarına karşı duyarsızlıkları onların yaşamlarını daha da zorlaştırmıştır. Ancak, 2005 tarih ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile bir yandan tüm kamu kurum ve kuruluşlarının, hizmet sunma şartlarının engellileri de dikkate alacak şekilde yeniden düzenlemeleri, diğer yandan da 2012 yılı sonuna kadar yapılı çevrenin, engelliler için uygun hale getirilmesi yükümlülükleri getirilmiştir. Bu noktada, Kanun hükümlerinin belediyelerce hangi düzeyde yerine getirildiğini araştıran çalışmalar yapılması gerekmekte, araştırmamız da bu amaca hizmet etmektedir.

Çanakkale Belediyesi sınırları dahilinde gerçekleştirilen araştırmada ilk olarak, “Engellilerin kent hayatında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bulgulara göre, görme ve/veya ortopedik engelliler kent yaşamında mekansal düzenlemelerin yetersizliği, fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinin yetersizliği, sosyal faaliyetlerden haberdar olamama gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Görüşmeye katılanlar, sayılan alanlarda eskiye nazaran iyileştirmeler olduğunu, hizmetlere ulaşma noktasında biraz daha rahatladıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada ikinci olarak, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik bağlamında engellilerin sorunlarına yönelik yaklaşımı nasıldır? sorusuna cevap aranmıştır. Katılımcılar, genel olarak Belediye yetkililerinin engellilerin sorunlarının çözümü konusunda duyarlı davrandıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma bulguları literatür kısmında özetlenen çalışma bulgularıyla da kısmen örtüşmektedir. Buna göre, engellilerin kentteki yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik belediyeler tarafından bazı çalışmalar yapılmakla birlikte, henüz istenilen sonuçlara ulaşamamıştır. Bu noktada, merkezi yönetimin 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanununun gereklerinin yerine getirilmesi konusunda belediyeleri desteklemesi ve denetlemesi gerekmektedir. Araştırma bulguları merkezi ve yerel düzeylerdeki karar vericilere kent yaşamında engellilerin karşılaştıkları başlıca sorunlar konusunda önemli bazı veriler sunmaktadır. Yine, araştırma zaman ve para kısıtları nedeniyle yalnızca Çanakkale Belediyesi ile sınırlandırılmış olup başka belediyelerde de tekrarlanarak bulguların geçerliliğinin artırılması potansiyeli bulunmaktadır.

Sonuçta, Türkiye nüfusunun %6 ila %12'nin engellilerden oluştuğu belirtilmektedir. Herkesin gelecekteki yaşamında engelli olma potansiyeli bulunmaktadır. Türk halkının %92,5'i belediye sınırları içerisinde yaşadığından, kentlerin engellilerin ihtiyaçlarını gözetir şekilde planlanması gerekmektedir. Diğer yandan da, bağımsız kuruluşlar ve araştırmacılar tarafından belediyeler tarafından sosyal belediyecilik bağlamında engellilere sunulan hizmetlerin değerlendirilmesi, bu hizmetlerin iyileştirilmesi noktasında yerel karar vericilerin işlerini kolaylaştıracaktır.

KAYNAKÇA

- Arıbaş, N. N. (2015) “İngiltere ve Fransa’da Merkez-Yerel İlişkilerini Yerellik (Subsidiarity) İlkesi Üzerinden Karşılaştırmak”, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6 (1): 1-17.
- Arıkan, Y. E. (2004) “Bütünleşen Avrupa’da Yerel Yönetimler”, *Görüş, TÜSİAD Yayınları*: 38-51.
- Ateş, H. (2009) “Sosyal Belediyecilik”, *Çerçeve Dergisi*, 19: 88-95. http://www.musiad.org.tr/F/Root/burcu2014/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20Yay%C4%B1n/Pdf/%C3%87er%C3%A7eve/Cerceve_Dergisi_Sayi_49.pdf, (20.04.2017).
- Aygen, M. (2014) “Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Elazığ Belediyesi Örneği”, *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 1 (1): 173-192.
- Bağlı, M. S. (2011) “Alman Yerel Yönetim Yapısı”, *Türk İdare Dergisi*, 473: 43-74.

- Baş, T. ve Akturan, U. (2017) Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri (3. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (2009), Kentleşme Şûrası 2009, Kentsel Yoksulluk, Göç Ve Sosyal Politikalar Komisyonu Raporu, Ankara.
- Bilgin, N. (2014) Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar (3. b.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çanakkale Belediyesi (2016). “2016 Faaliyet Raporu”, <http://canakkale.bel.tr/file/243/uqV.pdf>, (20.08.2018).
- Çanakkale Belediyesi (2017) “2017 Faaliyet Raporu”, <http://canakkale.bel.tr/file/104/RCg.pdf>, (30.01.2019).
- Çetin, H. (2017) “Kamu Yönetimi Reformu Çerçevesinde Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler”, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Yıl: 17, 38: 139-170.
- Dündar Zeybekoğlu, Özge (2011) “Türkiye’de Kentsel Yoksulluk Sorunu Açısından Sosyal Belediyeciliğin Önemi”, Mediterranean Journal of Humanities, I/2: 117-126.
- Ersöz, H. Y. (2009) “Sosyal Politikada Yerelleşme”, Çerçeve Dergisi, 19: 80-87. http://www.musiad.org.tr/F/Root/burcu2014/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20Yay%C4%B1n/Pdf/%C3%87er%C3%A7eve/Cerceve_Dergisi_Sayi_49.pdf, (20.04.2017).
- Ersöz, H. Y. (2005), “Sosyal Politika- Refah Devleti- Yerel Yönetimler İlişkisi”, İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, 55 (1): 759-775.
- Ersöz, H. Y. (2011) Sosyal Politikada Yerelleşme, İTO Yay., İstanbul.
- Es, M., Başkurt, M. ve Zengin, E. (2013) “Kentsel Yoksulluğun Önlenmesinde Sosyal Belediyecilik Uygulamaları”, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2 (1): 21-39.
- Gözler, K. (2011) Türk Anayasa Hukukuna Giriş, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. ve Taşğın, S. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma (2. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İpek, S. ve Çıplak, B. (2016) “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik ve Sosyal Bütçe Uygulamaları: Çanakkale Belediyesi Örneği”, Yönetim Bilimleri Dergisi, 14 (1): 201-215.
- Kara, M. (2017) “Sosyal Belediyecilik Bağlamında Türkiye’deki Büyükşehir Belediyelerinin İnternet Sitelerinin Nitel Analizi”, Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar, Ed: Prof. Dr. Mahmut GÜLER, Doç. Dr. A. Menaf TURAN, Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, 1: 364-379, İstanbul.
- Keleş, R. (2000) Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem Yayınevi, (4. b.), İstanbul.

- Kılıçaslan, H. (2017) “1980 Öncesi ve Sonrası İngiltere’de Belediye Maliyesi ve Değişimi”, Yerel Yönetimler Üzerine Seçme Yazılar, Ed: Furkan Beşel, Fatih Yardımcıoğlu, Beşköprü Yayınları, : 237-254, Sakarya.
- Kleinman, M. (2006) “Kriz Mi? Ne Krizi? Avrupa Refah Devletlerinde Süreklilik ve Değişim”, Sosyal Politika Yazıları, Der: Ayşe Buğra, Çağlar Keyder, İletişim Yayınları, (1. b.): 159-164, İstanbul.
- Koçak, O. ve Kavi, E. (2014) “Sosyal Politika Aktörü Olarak Sosyal Girişimci Belediyecilik”, HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, Yıl:3, 3 (6): 26-49.
- Koç, N. ve Ökmen, M. (2015) “Sosyal Belediyecilik Anlayışı Çerçevesinde Seçilmiş Belediyelerin Sosyal Bütçelerinin Değerlendirilmesi”, Maliye Dergisi, 168: 69-84.
- Koray, M. (2008) Sosyal Politika, İmge Kitabevi, (2. b.), Ankara.
- Koray, M. ve Temiz, E. H. (2014) “Merkezi Yönetimle İlişkiler, Kısıtlar ve Harcamalar Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik ve Dört Büyükşehir Belediyesi Açısından Uygulamalar”, Çalışma ve Toplum, 3: 11-60.
- Kröger, T. (2011) "Retuning the Nordic welfare municipality: Central regulation of social care under change in Finland", International Journal of Sociology and Social Policy, 31 (3/4): 148-159.
- Mermer, B., Şataf, C., Negiz, N. (2016) “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Denizli Büyükşehir Belediyesi Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(4): 1299-1322.
- Özmen, Z. (2017) “Refah Devleti Kavramı ve Refah Devleti Modellerine Göre Avrupa’da Bazı Ülkelerin Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Finansman Yönünden İncelenmesi”, International Journal of Academic Value Studies, 3(13): 370-387.
- Pektaş, E. K. (2010) “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar”, Sakarya Üniversitesi SBE Akademik İncelemeler Dergisi, 5 (1): 4-22.
- Spicker, P. (2014) Social Policy: Theory and Practice, Policy Press North America office: University of Bristol, United Kingdom.
- Sümer Çakır, G. (2015) “Engelsiz Şehir” Kavramı Açısından Malatya”, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 22 (1): 139-157.
- Şenkal, A. ve Sarıpek, D. B. (2007) “Avrupa Birliği’nin Karşılaştırmalı Refah Modelleri ve Sosyal Politikada Devletin Değişen Rolü”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14 (2): 146-175.
- Şenkal, A. (2011) Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika, Alfa Yayınları, (3. b.), İstanbul.

- TESEV. (2009) Yerel Yönetim Sistemleri: Türkiye ve Fransa, İspanya, İtalya, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Fikret Toksöz ve Diğ. İstanbul: TESEV Yayınları, http://tesev.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Yerel_Yonetim_Sistemleri.pdf, (12.12.2018).
- Tiyek, R. (2012) “Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamalarındaki Rolü: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardım Birimi Örneği”, Yerel Politikalar, 2: 53-84.
- Tiyek, R., Eryiğit, B. H. ve Baş, E. (2016) “Engellilerin Erişilebilirlik Sorunu ve TSE Standartları Çerçevesinde Bir Araştırma”, Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12: 226-261.
- Torjman, S. ve Leviten-Reid, E. (2003) “The Social Role of Local Government”, The Caledon Institute of Social Policy, <http://www.caledoninst.org/PDF/553820495.pdf>, (20.04.2017).
- Ünal, F. ve Caner C. (2014) “Yerel Yönetimler ve Sosyal Politika(lar): Sosyal Belediyecilik”, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 49 (2): 31-49.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (10. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, RG: 03/10/1992-21364.
- 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, R.G. 09.11.1982/ 17863.
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu, R.G. 23.07.2004/ 25531.
- 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun, RG: 07/07/2005-25868.
- 5393 Sayılı Belediyeler Kanunu, R.G. 13.07.2005/ 25874.
- Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği, R.G.16.08.2006/ 26261.
- <https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-ve-faaliyet-alanlarına-gore-dernekler>, (09.05.2019).